

**В.П. Вишневський,
В.М. Інякін**

ДОСВІД ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОГО ВИДАННЯ (ДО П'ЯТИРІЧЧЯ ВИХОДУ "ЕКОНОМІЧНОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ")

Минуло п'ять років із виходу останнього із трьох томів "Економічної енциклопедії".¹ Видання виявилось затребуваним широкими колами наукових фахівців, практиків, учнівської молоді. Звернення до статей енциклопедії показало, що вони написані досить об'єктивно та змістовно. У цілому енциклопедія успішно виконує свою головну функцію – інформувати читачів про систематизовану сукупність економічних знань у сфері економіки й економічної науки на початку ХХІ ст.

Незважаючи на те що життя не стоїть на місці, навколишній світ і Україна динамічно розвиваються, поглиблюються знання в економічній науці, енциклопедія ще довгий час служитиме джерелом знань завдяки наявності та змістовному розкриттю фундаментальних понять економіки. За минулий час відбулися істотні зміни у господарстві України, яка впевнено вийшла із кризи і продовжує розвиватися на основі демократичних реформ. Значно змінилася нормативно-законодавча база: уведені в дію Цивільний і Господарський кодекси України. Просунулася вперед і економічна наука, насамперед у напрямі дослідження розвитку інституційної

структури, визначення шляхів і методів інтеграції України у сучасну світову господарську систему. Одночасно усе глибше усвідомлюються особливості економіки України, визначаються шляхи адаптації міжнародного економічного досвіду до вітчизняних реалій. Суспільство звільняється від догм і колишніх ілюзій, прагне більш реально оцінити перспективи розвитку, поставити досяжні цілі та визначити ефективні шляхи їх реалізації.

Перетворення в економіці України залучають в економічні відносини, що ускладнюються, усе більше наших громадян. Такі поняття, як "конкуренція на ринку праці", "кон'юнктура", "кредит", "нагромадження", "цінні папери", "відсоток" міцно ввійшли у повсякденне життя, інші тільки освоюються, але неминуче стануть затребуваними і використовуваними. Для молоді, наприклад, є актуальними такі нові поняття, як "планування кар'єри" і "пенсійне планування". Усе це визначатиме й у майбутньому велику потребу в довідковій економічній літературі.

Без сумніву, надалі будуть потрібні нові енциклопедичні видання з економіки, що відповідатимуть сучасним вимогам. Тому досвід створення першої в Україні економічної енциклопедії має особливу цінність, його творче і разом із тим критичне переосмислення дозволить підготувати більш досконалі видання.

Кожне енциклопедичне видання має відповідати вимогам актуальності,

¹ Економічна енциклопедія: У 3 т. / Відп. ред. С.В. Мочерний. – Київ: Академія; Тернопіль: Акад. народного господарства. – Т 1. – 2000. – 863 с.; – Т 2. – 2001. – 848 с.; – Т 3. – 2002. – 951 с.;

повноти і достовірності. При цьому актуальність варто розглядати з позицій задоволення потреб основного кола користувачів, для чого необхідно уявити можливих читачів та їх запити.

Потреба в економічних знаннях у даний час є практично в усіх членів суспільства. При цьому професійні дослідники користуються довідковими виданнями для поповнення своїх знань у суміжних галузях, у своїй сфері використовується спеціальна наукова література, а посилання на енциклопедії та словники вважаються недоречними.

Фахівці, що здійснюють економічну роботу, і підприємці використовують довідкову літературу для швидкого поповнення (відновлення) знань за необхідності зрозуміти невідомий термін. Інші спеціалісти мають потребу в короткому поясненні незнайомих економічних термінів.

Усім вищезгаданим категоріям користувачів потрібні довідкові видання з максимальним набором коротких статей. Вичерпного викладу від довідкового видання ніхто не чекає.

Детальний опис понять здебільшого цікавить викладачів і студентів – щоб не звертатися до спеціальної літератури і підручників. Однак і вони все більше використовують мережу Інтернет (наприклад, такий широковідомий ресурс, як Вікіпедія (<http://uk.wikipedia.org/>)).

Система економічної інформації пізнається за допомогою вивчення складових її підсистем, системних об'єктів, найбільш стійких структур, різного типу відносин, властивостей, закономірностей та їх генезису. Це визначає склад і структуру статей, що включаються до енциклопедії. Крім того, усі статті мають вписуватися в загальну систему, а не сприйматися як окремі дефініції. Технічно це забезпечується

шляхом пересилання читача однієї статті до інших за допомогою позначки термінів спеціальними шрифтами, чого, на жаль, у розглянутій енциклопедії немає.

Три томи рецензованої енциклопедії – це близько 2500 стор. щільного тексту і близько 7500 статей. Для порівняння: Універсальний бізнес-словник (Москва: ИНФРА-М, 1997) – 630 стор., більше 7000 термінів; Велика економічна енциклопедія (Москва: Эксмо, 2007) – 816 стор., більше 7000 термінів. Найменший за обсягом довідник має найбільший тираж – 50 тис. примірників, наш – 7 тис.

У цьому довіднику обсяг статей коливається від 2 рядків до 11 сторінок ("Теорії інвестицій"). Така велика різниця свідчить про недостатньо зважений вибір статей.

Серед статей досить багато дуже коротких, але найпростіших понять, відомих будь-якій грамотній людині: борг, абстракція, автономія, авторське право, вага, вантаж та ін. Помітні статті, написані з особливою "пристрастю": "Комунізм" (5 сторінок), "Колгоспна власність" (3 сторінки), чого припускати небажано.

Статті мають бути приблизно рівні за обсягом, менш значні поняття варто включати до більш складних.

Не можна також не помітити, що тематичний виклад матеріалів є недостатньо збалансованим. Так, цінам і ціноутворенню (тільки підряд) присвячено 100 статей, кредитній системі – 63, механізмам – 18, опціонам – 17, причому 15 із них розмістилися на 1/2 сторінки.

Стаття про фундаментальну дисципліну – організацію виробництва – займає ледве більше половини сторінки, про організацію робочого місця – цілу

сторінку, про робоче місце – 1/2 сторінки.

Статтям "Підприємство" і "Підприємство приватне" відведено по 1,5 сторінки; "Підприємство венчурне" – 2,5; "Підприємство державне" – 4,5 сторінки.

Окремі теми висвітлено недостатньо. Так, стаття "Програма економічного розвитку" у 2 рази менше статті "Програма ТАСІС"; на "Ренту економічну" відведено 24 рядки, а на "політичну" – 181; на "Рентні платежі" – 5 рядків; платі за природні ресурси присвячено 4 рядки, платі за забруднення природного середовища – 276 рядків.

Без сумніву, автор кожної статті готовий відстоювати її значення та обсяг. Але головне – це забезпечити інтереси користувача.

Зрозуміло, з першої спроби важко зробити все досконало. Потрібні роки наполегливої праці. Наприклад, перше видання нині всесвітньо відомої

Британської енциклопедії (Encyclopaedia Britan-

nica) вийшло ще наприкінці XVIII ст. і складалося із трьох томів, а останнє сучасне (1985 р.) – це уже 32 томи, до 32 тис. стор., понад 65 тис. статей. При цьому її авторами є провідні світові експерти. Доцільно було розширити авторський склад і української економічної енциклопедії, залучивши до написання статей найбільш відомих фахівців за відповідними напрямками, і бажано не тільки з України.

Сподіваємося, що "Економічну енциклопедію" також чекають багаторазові перевидання, де будуть ураховані пропозиції перших користувачів і колег, які бажають авторському колективу подальших творчих успіхів.

